

ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЗАНЯТЬ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗІ СТУДЕНТАМИ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті розкрито виховний потенціал аудиторних занять з англійської мови зі студентами немовних спеціальностей у закладах вищої освіти. Висвітлено основні підходи до виховання як педагогічного феномена: 1) необхідний елемент педагогічного процесу, що спрямований на соціалізацію особистості в оточуючому середовищі; 2) процес постійного формування особистості, що підпорядковується законам розвитку суспільства та дії багатьох об'єктивних та суб'єктивних чинників, метою яких є підготовка особистості до активної участі у виробничому, громадському та культурному житті; 3) цілеспрямований процес та результат соціально-культурного співробітництва студентів та викладачів, основою якої є активна роль здобувачів освіти стосовно себе та обставин життя. Представлено основні напрями виховної роботи у закладах вищої освіти (моральне виховання; естетичне виховання; екологічне виховання; патріотичне виховання; правове виховання). З власного педагогічного досвіду встановлено, що заняття з англійської мови зі студентами немовних спеціальностей є важливим та ефективним інструментом виховання молоді, які дають змогу поєднувати вдосконалення мовних навичок здобувачів освіти з виховним впливом на них, формують моральні та етичні норми. У рамках морального виховання зі студентами проводяться мінібесіди англійською мовою, що змушує студентів ще раз замислитися над такими необхідними для життя поняттями, як щирість, доброта, вдячність, любов до батьків, повага до літніх людей, справедливість тощо. Естетичне виховання студентів спрямоване на розвиток естетичних смаків молоді, ознайомлення з творами художньої літератури, музики, образотворчого, театрального та інших видів мистецтва. У рамках екологічного виховання зі студентами обговорюються екологічні катастрофи та шляхи запобігання їм, роль кожної окремої людини в збереженні оточуючого середовища. Задля формування правової культури студентів із ними проводяться бесіди з нагальних проблем права.

Ключові слова: виховання студентів, моральне виховання, екологічне виховання, естетичне виховання, патріотичне виховання, правове виховання.

Постановка проблеми. Виховання є необхідним елементом формування будь-якої особистості. Процес виховання починається від народження людини та продовжується протягом усього життя. Відомо, що найбільший вплив на становлення особистості має родина, саме тут відбувається набуття основних цінностей та ідеалів дитини.

Водночас значний вплив на розвиток особистості мають і заклади освіти. Відомо, що вихованню підростаючого покоління приділяється багато уваги як у закладах дошкільної освіти, так і в школах. Але процес виховання продовжується і у закладах вищої освіти, оскільки це є однією з потужних форм впливу на становлення особистості, передачі духовного, культурного та історичного досвіду минулих поколінь. Студенти, з одного боку, є вже майже сформованими особистостями, але в деяких ситуаціях у них ще недостатньо життєвого досвіду, щоб правильно розставити пріоритети та зробити правильний вибір. Саме тому завданням викладача є не тільки надання ґрунтовних знань та умінь із майбутнього фаху, але й проведення виховних заходів зі здобувачами освіти, які допоможуть молодим людям усвідомити цінності та моральні принципи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій засвідчив, що питанням виховання приділяється велика увага в педагогічній літературі. Зокрема, цьому педагогічному феномену присвячені праці таких видатних українських педагогів, як В. Сухомлинський, К. Ушинський, А. Макаренко. Основні аспекти національно-патріотичного виховання розкрито у працях О. Абрамчук, Т. Гавлітіної, О. Стьопіної, Я. Яціни та інших. Питанням морального та духовного виховання присвячені праці К. Журби, Є. Костика, Т. Саннікової, Н. Ткачової, О. Матвієнко, Л. Москальовою та іншими. Особливості естетичного виховання розкрито у статтях В. Бітаєва, Л. Джигун, Ю. Максимчук, В. Шvirки. Водночас, на наш погляд, у педагогічній літературі мало розкрито підходи до виховання студентів вищих закладів освіти.

Мета статті. Отже, метою публікації є висвітлення виховного потенціалу занять з англійської мови зі студентами немовних спеціальностей.

Задля досягнення мети вважаємо за необхідне вирішити такі завдання:

- висвітлити основні підходи до визначення виховання як педагогічного феномена;
- представити основні напрями виховання у вищій школі;

- окреслити власний педагогічний досвід виховної роботи зі студентами на заняттях англійської мови.

Виклад основного матеріалу. Вважаємо, що задля кращого висвітлення мети публікації необхідно спочатку представити основні підходи до визначення виховання як педагогічного феномена. Так, С. Гончаренко визначає виховання як необхідний елемент педагогічного процесу, що спрямовано на соціалізацію особистості в оточуючому середовищі [2, с. 160]. В. Сисоєва та І. Соколова визначають, що виховання – це процес постійного формування особистості, що підпорядковується законам розвитку суспільства та дії багатьох об'єктивних та суб'єктивних чинників, метою яких є підготовка особистості до активної участі у виробничому, громадському та культурному житті [7, с. 54].

М. Перфілієва визначає, що виховання студентів – це цілеспрямований процес та результат соціально-культурного співробітництва студентів та викладачів, основою якої є активна роль здобувачів освіти стосовно себе, обставин життя, взаємодія особистості та суспільства. Мету виховання студентів дослідниця вбачає в усвідомленні молодими людьми власної ролі в суспільстві інтелектуальної еліти та розвитку духовної особистості. Показниками рівня виховання студентів є рівень національної свідомості, переростання виховання у самовиховання, дотримання моральних та етичних норм та відсутність правопорушень [6].

До основних напрямів виховної роботи у закладах вищої освіти дослідники вважають належними:

- моральне виховання;
- естетичне виховання;
- екологічне виховання;
- патріотичне виховання;
- правове виховання.

Ми солідарні з науковцями в тому, що особливість виховання студентської молоді полягає у зміщенні акценту з суспільного виховання на самоформування. Саме тому виховний процес у закладі вищої освіти має бути творчим та враховувати специфіку навчального закладу. Причому необхідно зазначити, що виховний процес не можна покладати тільки на кураторів академічних груп, це має бути завданням усього професорсько-викладацького складу [1, с. 192].

З власного педагогічного досвіду ми переконалися, що заняття з англійської мови зі студентами немовних спеціальностей є важливим та ефективним інструментом виховання молоді. Саме ця дисципліна дає змогу поєднати вдосконалення мовних навичок здобувачів освіти із виховним впливом на них, допомагає сформуванню у молодих людей моральні та етичні норми. Проілюструємо підходи до кожного з визначених напрямів виховання студентів на заняттях з англійської мови.

Зазначимо, що моральне виховання в педагогічній літературі визначається як складний динамічний процес формування моральних почуттів, формування моральної свідомості та моральної діяльності особистості [5, с. 46]. Вважаємо, що проведення мінібесід англійською мовою змушує студентів вкотре замислитися над такими необхідними для життя поняттями, як щирість, доброта, вдячність, любов до батьків, повага до літніх людей, справедливість тощо. Враховуючи те, що на вивчення англійської мови відводиться тільки одна (у деяких групах дві пари на тиждень) та під час аудиторних занять ми маємо опрацьовувати тексти за фахом, здебільшого у нас немає часу на читання та обговорення текстів за зазначеними тематиками. Але студенти із задоволенням беруть участь в обговоренні тем, що сприяють формуванню моральних установ та принципів. Наведемо кілька з них:

- Do you agree that a person should have one set of morals for family and church and another set for his or her employer?

- Have you ever broken some rules to help out a friend in ways that you would never have done to help yourself? Have you been tempted to?

- Have you ever seen someone act unethically and justify his or her actions by saying "I'm just doing my job?" What did you say or do in response? What should you have said or done?

Не менш важливим є й естетичне виховання студентів, основною метою якого є розуміння студентами творів художньої літератури, музики, образотворчого, театрального та інших видів мистецтва [8, с. 44]. У рамках естетичного виховання один раз на рік викладач англійської мови організує похід у театр або на виставку, що набуває особливого значення зі студентами першого року навчання, адже більшість із них тільки-но переїхала жити до великого міста та не мала змоги часто відвідувати театри та музеї. Після відвідування культурного заходу на занятті обговорюється, що саме сподобалося або не сподобалося студентам. Звісно, відвідування театру один раз на рік не може сформувати естетичні смаки особистості, але це є додатковим стимулом у розвитку та вихованні молодих людей. Протягом усього року викладач заохочує студентів ділитися враженнями від культурних заходів, що вони відвідали, або від художньої літератури, яку вони прочитали.

Досвід роботи засвідчив, що такий вид діяльності не заважає засвоєнню основного матеріалу з дисципліни, але дає змогу значно вплинути на розвиток студентів.

Дуже важливим в умовах сьогодення є екологічне виховання. На нашу думку, з молодими людьми необхідно обговорювати нагальні проблеми екології та нагадувати їм про екологічні катастрофи, які виникали переважно через недбалість людини [4]. Наприклад, наприкінці квітня ми обговорюємо зі студентами Чорнобильську ката-

строфу, яка сталася ще у 1986 р., а наслідки ми відчуваємо і сьогодні. Ми просимо студентів самостійно знайти матеріал щодо цієї катастрофи та розповісти у групі те, що вразило більш за все. Також протягом занять обговорюється те, що саме окрема людина може зробити для оточення, та екологічні проблеми, які існують у країні.

Патріотичне виховання молоді має бути спрямовано на формування у студентів любові до Батьківщини, національної свідомості, дбайливого ставлення до рідної землі та мови. Патріотичне виховання студентів є важливим ще й тому, що студенти є дуже активним прошарком суспільства, тому з молодими людьми необхідно обговорювати та аналізувати роль громадських організацій у розвитку країни [3, с. 561].

Для студентів-економістів відіграє важливу роль і правове виховання, адже у деяких аспектах економічна діяльність тісно пов'язана з правом. Саме тому необхідно, щоб студенти знали основні права, обов'язки та інстанції, до яких необхідно звертатися в тій чи іншій ситуації. Діяльність у цьому напрямі може здійснюватися у кілька способів: обговорення заданої правової ситуації у класі (студенти заздалегідь знають тему, що буде обговорюватися) та складання діалогів на задану тематику.

Висновки і пропозиції. Отже, можна дійти висновку, що заняття з англійської мови не тільки мають бути спрямовані на вдосконалення володіння іноземною мовою, але й мати виховний вплив, що є вкрай необхідним для формування майбутніх спеціалістів.

Список використаної літератури:

1. Барбіна Є.С., Зуброва О.А. Особливості виховання студентів у вищих навчальних закла-

дах. *Зб. наук. пр. Херсонського держ. ун-ту «Педагогічні науки»*. 2006. Вип. 43. С. 191–194.

2. Гончаренко С.У. Педагогічні закони, закономірності, принципи. Сучасне тлумачення. Р.: Волинські обереги. 2012. 192 с.
3. Дудка І. Патріотичне виховання студентської молоді як складова громадської діяльності вищого навчального закладу. *Витоки педагогічної майстерності*. 2015. Випуск 16. С. 560.
4. Курняк Л.М., Курняк О.А. Проблеми екологічної освіти в Україні. *Зб. наук. пр. Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2011. № 3. С. 94–98.
5. Москальова Л.Ю. Моральне виховання особистості майбутнього вчителя музики і художньої культури засобами українського сакрального хорового мистецтва: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. К., 2004. 238 с.
6. Перфільєва М.В. Виховання студентської молоді як основний напрямок у процесі успішної соціалізації майбутніх педагогів. *Мат-ли IV Всеукр. наук.-практ. конф Соціум. Наука. Культура, 28–30 січня 2009 р.* URL: <http://intkonf.org/perfileva-mv-vihovannya-studentskoyi-molodi-yak-osnovniy-napryamok-u-protsesi-uspishnoyi-sotsializatsiyi-maybutnih-pedagogiv/>
7. Сисоєва С.О., Соколова І.В. Проблеми неперервної професійної освіти: тезаурус наукового дослідження. НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. МОН Маріупольський держ. гуманіст ун-т. К.: ЕКМО, 2010. 362 с.
8. Чжеюань Вей. Виховання студентів вищих навчальних закладів: принципи та напрями. *Педагогічний процес: теорія і практика (сер.: педагогіка)*. 2016. № 2 (53). С. 42–48.

Chernysh L. Pedagogic resources of English classes with students of nonlinguistic specialties

The article presents the pedagogic resources of English classes with students of non-linguistic specialties in higher education establishments. The main approaches to education as a pedagogical phenomenon are highlighted: 1) a necessary element of the pedagogical process aimed at the socialization of the individual; 2) the process of continuous formation of the individual, which is subject to the laws of the society development and the influence of many objective and subjective factors, which purpose is to prepare a person for active participation in productive, social and cultural life; 3) a purposeful process and the result of socio-cultural cooperation between students and teachers, which are based on the active role of education providers in relation to life circumstances. The main directions of education in institutions of higher education (moral education, aesthetic education, ecological education, patriotic education, and law education) are presented. It is found out that English classes of students of non-linguistic specialties are an important and effective tool for education of youth, which allow combining the improvement of language skills with educational influence on them, and form moral and ethical norms. Within the framework of moral education mini-conversations in English are organized; they make students once again think about such essential concepts of life as sincerity, kindness, gratitude, love for parents, respect for the elderly, justice, etc.

Aesthetic education of students is aimed at developing aesthetic tastes of young people, acquaintance with works of literature, music, fine arts, theatre and other types of art. Within the framework of ecological education, environmental disasters and ways of preventing them, the role of each individual in the preservation of the environment are discussed with students. To form the law culture of students special conversations are held.

Key words: education of students, moral education, ecological education, aesthetic education, patriotic education, law education.